

ІСТОРІЯ

УДК 821. 161.2.09(092)“18”

*Володимир ГАЛИК,
м. Дрогобич*

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦІ, ЖУРНАЛІСТИ ТА СВЯЩЕНИКИ – КОРЕСПОНДЕНТИ ІВАНА ФРАНКА З ДРОГОБИЧА

На основі кореспонденції І. Франка з цілою низкою літературознавців, журналістів та священників у статті простежено особливості співпраці українського дослідника з його сучасниками. Епістолярна спадщина складає цінність з огляду на специфіку громадсько-політичної та наукової діяльності І. Франка.

***Ключові слова:** Іван Франко, Дрогобич, листи, кореспонденти, епістолярна спадщина, літературознавці, журналісти, священники.*

Halyk V. Literary critics, journalists and priests – correspondent Ivan Franko from Drohobych

The article is based on correspondence from the mailbox Drohobych to Ivan Franko of scholars, newspapermen and priests traced features of relations and cooperation between them. Found that the content of the investigated epistolary there are many interesting research as biographies and social-political and scientific activities of Ivan Franko.

***Key words:** Ivan Franko, Drohobych, letters, correspondents, epistolary heritage, literary critics, journalists, priests.*

Постановка проблеми. Важливе місце у вивченні наукової, суспільно-політичної та культурно-освітньої роботи Івана Франка посідає епістолярна спадщина до нього, позаяк листи від окремих дописувачів прислугуються для дослідження особливостей творчості й діяльності вченого, доповнюють його біографічні матеріали. З огляду на це варто звернути увагу на дрогобицькі кореспонденції до Івана Франка від літературознавців, журналістів та священників, які проживали чи працювали у Дрогобичі. Ці листи є малознаними, знаходяться у фонді Івана Франка відділу рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (далі – І. Л.). Вперше їх опубліковано та прокоментовано автором даної публікації [1].

Аналіз досліджень. Порушувана нами проблема фрагментарно перебувала під увагою ряду дослідників-франкознавців. Зокрема, в центрі їх зацікавлень окремо взяті загальні проблеми, без спеціальних акцентів на епістолярну спадщину від дрогобицьких літературознавців, журналістів

та священників до Івана Франка. Взаємозв'язки І. Франка з вищезгаданими кореспондентами простежуються у наукових та науково-популярних нарисах Г. Дем'яна [21], Р. Пастуха [27; 28; 29], З. Гузара [20] та у численній франкознавчих працях Р. Горака та Я. Гнатіва [5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17]. З огляду на це, ставимо собі за мету більш повно, на матеріалах маловідомої й опущеної дослідниками-франкознавцями епістолярії від літературознавців, журналістів та священників з Дрогобича до Івана Франка прослідкувати особливості взаємин та співробітництва між ними.

Виклад основного матеріалу. Розкриття порушеної проблеми розпочнемо із листа Івана Чапельського до Івана Франка. Саме він свого часу навчався із І. Франком у Дрогобицькій гімназії. Кореспондент був сином добрівлянського пароха о. Антона Чапельського (1816–1885 рр.), який священникував у селі Добрівляни з 1851 р. по 1885 р., де і помер [46, 611]. Іван Чапельський народився у 1848 р. У 1874 р. висвятився на священника, згодом священникував у Старому Самборі (1876–1877 рр.), потім у селі Старий Кропивник (1877–1885 рр.) та селі Попелі (1885–1886 рр.), що на Дрогобиччині [46, 612]. Попри свою священничу діяльність, І. Чапельський був активним галицьким громадським діячем і педагогом, головою Руського, згодом Українського педагогічного товариства (1887–1891 рр. і 1902–1910 рр.), співредактором газет «Господарь и промышленник» та «Учитель» [6, 53–54].

Гостюючи в батька І. Чапельського на добрівлянській парафії, І. Франко зблизився з його родиною, деякими молодими добрівлянськими хлопцями і господарями радикальних поглядів, громадськими діячами. Тоді ж, учений познайомився і з молодшою від нього на шість років вродливою інтелігентною донькою Антона Чапельського – Наталією Чапельською, у заміжжі Яворською (19 серпня 1862 р. – 29 червня 1923 р.) і закохався в неї. Та кохання не мало взаємності, і долі І. Франка й Н. Чапельської невдовзі розійшлися [29; 33, 46;].

У своєму листі від 16 липня 1884 р. І. Чапельський повідомляє І. Франка про організацію літературного вечора в Дрогобичі, за який відповідав К. Охримович. Щодо Івана Франка, який також мав брати участь у ньому, то виникли певні проблеми. Дрогобицький староста не дозволяв Івану Франку проголошувати свою бесіду на ньому, оскільки він не був ознайомлений зі змістом статті. Тому К. Охримович повинен ближчим часом сам представити виступ І. Франка, щоб той переконався у його безпечності. Якщо після цієї процедури староста дасть дозвіл на виступ І. Франка, то І. Чапельський особисто мав повідомити про це вченого телеграмою наступним чином: «Если зателеграфую – «Ні» – то буде значити, що не позволив – і в той час старайтесь о позволения в[же]

аж в Намісництві, що єст коротша дорога – тут чім мусите просити щоби Намісництво завідомило Дрогобицьке Староство; і як зателеграфую «Так» – то знак, що Староство дозволило» [39, 49–50]. Зауважимо, що про організацію цього вечора писав і сам К. Охримович до І. Франка 23 липня 1884 р., з якого видно, що вчений все ж таки спізнився з своєчасним поданням свого відчиту, тому не мав дозволу від дрогобицького староства і мусив вирішувати цю проблему з Намісництвом [26, 223].

Від 6 серпня 1885 р. І. Франко як редактор «Зорі», отримав листа від поетеси з Дрогобича – Олени Грицай. Перша відома її публікація – вірш «На могилі мужа» у часописі «Зоря» у 1885 р. У 1887 р. виступила у жіночому альманасі «Перший вінок». У 1888 р. відгукнулася на смерть Ю. Федьковича віршем «Весною» в часописі «Буковина». Друкувала вірші для дітей у журналі «Дзвіночок». У 1968 р. її кілька творів передруковано в антології «Тридцять українських поетес» [25, 134]. О. Грицай пише: «Пересилаючи Почтенной Редакци[ї], сво[ї] стихи зь минушого м[і]сяця упрашаю щоби из основнійшиі, пом[і]стити у своєї часописи, изволила» [18, 241]. Разом із листом вона відправила текст листів для друку: «Где ж ви?», «Де птичка», «Вь з[і]льнику» [18, 242–245].

Невдовзі вченому написав записку на своїй візитній картці Адольф Інлендер. Вона надійшла до І. Франка з Дрогобича і з нею було надіслано якісь зошити [22, 359–360]. А. Інлендер був братом скромного залізничного урядника, бібліофіла Людовіка Інлендера, який був співробітником «Ргасу». Саме він з І. Франком перетворили редакційний комітет «Ргасу» на легальне прикриття для соціалістичного комітету як керівного органу соціалістичного руху в Галичині, якого насправді не існувало. Як найбільш підготовлений І. Франко разом з Л. Ієлендером були головними ідеологами цього комітету і впродовж 1879–1880 рр. разом викладали політекономію у робітничих гуртках самоосвіти [19, 193]. Щодо Адольфа Інлендера, то він працював кореспондентом при редакції «Kurjera Lwowskiego», пізніше «Dziennika Polskiego» (смертельного ворога «Kurjera Lwowskiego»), де доставляв кореспонденцію та телеграми з Відня. Переїжджаючи до Відня, запропонував І. Франку зайняти його місце кореспондента «Kurjera Lwowskiego» [38, 464].

«Протягом 1884-1885 рр. у Дрогобичі виходила польська «Gazeta Naddniestrzańska» за редакцією Едмунта Леона Солецького [36, 724]. «Gazeta Naddniestrzańska» оголосила себе голосом соціал-національної опозиції. В ній подавали офіційну інформацію про події в місті та районі. Її друкували в Львові у друкарні Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Переважно вона виходила польською, інколи окремі матеріали друкувалися українською мовою [24, 133].

Цікавою була особа видавця і редактора газети Едмунда Леона Солецького, який за фахом був інженером-архітектором та будівничим, публіцистом. Також він відомий не лише як редактор «Gazety Naddniestrzańskiej», але й як один з перших перекладачів Т. Г. Шевченка польською мовою. Товариш і однодумець І. Франка Е.-Л. Солецький гаряче обстоював права простого люду, виступав за нормалізацію між-національних стосунків у Галичині. Ці світоглядні орієнтації видавця, позначилися на змісті більшості публікацій газети. Це своєю чергою привертало до неї співробітників багатьох знаних представників демократичного руху в Галичині кінця XIX ст. У 1884 р. з редакцією газети співпрацював молодий польський соціаліст, друг Івана Франка Ігнацій Дашинський [25, 111–112; 34, 80–89], згодом – один з лідерів Польської соціал-демократичної партії Галичини.

У цьому часописі за 1884 р. поміщена стаття Е.-Л. Солецького, у якій він прихильно ставився до українського культурного руху та дальшого розвитку польсько-українського зближення [48, 2]. Зауважимо, що вона не оминула пильність Івана Франка, оскільки він у своїй статті «Gazeta Naddniestrzańska» о колонізації Русі» підкреслив, що ця газета являє собою зразок того, якою повинна бути преса у провінції. За його словами, часопис обстоює інтереси народу, що призвели до ненависті шляхти до неї. І. Франко відзначив демократизм газети, братерське ставлення її до українців, інтелігенції та культури. Також, у своїй статті схвально відгукнувся І. Франко і про діяльність редактора, у якого здоровий і об'єктивний погляд на «наші справи», зауваживши: «Вповні одобряючи ті тверді і розумні слова Солецького, ми можемо тільки висловити побажання, щоб вони серед польської суспільності не були тою одною ластівкою, котра, як звісно, не робить ще весни» [35, 2]. Позитивною була на ці слова І. Франка і реакція редактора газети, який відгукнувся поезією «До Івана Ф. у Львові». У поданих трьох строфах він наводить таку думку (переклад з польської): «Щебетала ти до нас, ластівко з Русі, що одна ластівка з Польщі ще не робить весни. Коли має надійти до нас радісний день (приходу весни), ластівок повинно бути щоразу більше. Ти щебетала добре, голос твій не втрачений. Ми (зі свого боку) кличемо більше ластівок. Але ти (ластівко з Русі) прилетіла в час справжньої біди, яка існує тепер між польським і руським щебетанням. Повертайся же у свої рідні краї, де на тебе твої подруги чекають. Це вони віщують прихід весни, а не крик й галас» [47, 6].

Про тісну співпрацю І. Франка з редактором газети свідчить і отримана ним листівка від 19 листопада 1886р. від редакції «Gazeta Naddniestrzańska», зміст якої був наступним: «Перспекту до Вашого часопису «Поступ» я не отримав досі, а хотів би в № 24 докладніше

про нього написати, а разом дати відповідь на підлу нотатку хронікера «Самоврядування» про Вас і програму поступу. Прошу, отже, прислати мені проспект зворотною поштою і повідомити, коли вийде 1-ий № та чи бажаною була б кореспонденція звідти до того № і якого змісту» [45, 603–604]. Саме 15 листопада 1886 р. Іван Франко знову взявся за підготовку видання журналу «Поступ», який було через кілька днів надруковано. 2 грудня 1886 р. проспект «Поступу» конфіскувала львівська прокуратура, а видання журналу заборонено [37, 556]. Отже, Едмунт Солецький так і не отримав жаданого проспекту «Поступу» І. Франка, про що дізнаємося з листівки до вченого від 5 січня 1887 р., де автор пише: «Що там з «Поступом»? Ані проспекту, ані 1-го номера я не отримав» [32, 645–646].

Звернемо увагу на те, що Е.-Л. Солецький був власником великої домашньої бібліотеки, а його книжки позначалися спеціальною печаткою. Цими книгами часто послуговувався І. Франко, коли протягом 1881–1883 рр. перебував у Нагуєвичах. Часто Е.-Л. Солецького переслідувала австрійська влада, яка проводила ревізії в його будинку і неодноразово конфіскувала статті, у яких йшла мова про жадливу експлуатацію робітників на бориславських нафтових родовищах [24, 133]. Такі постійні обшуки та інкриміновані кримінальні справи проти редактора призвели до підриву здоров'я редактора та арешті-решт у 1896 р. до смерті.

На цю вельми прикру подію І. Франко помістив некролог у газеті «Kurjer Lwowski», де повідомляє про смерть Едмунда-Леона Солецького, називаючи його міським будівничим. Згадуючи про нього, як колишнього редактора часопису «Gazeta Naddniestrzańska» – «однієї з найкращих газет провінціальних у нашому краю» – вчений зазначає, що покійний приклав багато зусиль і терпіння та лишив після себе смуток та прихильні спогади не лише серед знайомих із кола інтелігенції, а й з боку селян [50, 4].

Активним дописувачем до І. Франка був Юліан Яворський – український літературознавець, етнограф, публіцист «москвофільського» напрямку, видавець журналу «Живое слово». Народився 1873 р. у бойківському селі Більче (нині – Львівська область). Шкільну освіту отримав в дрогобицькій, самбірській та львівських гімназіях. Вищу освіту спочатку намагався отримати в Львівському університеті, звідки був відрахований за участь у політичній демонстрації проти намісника Галичини графа Казимира Бадені, потім у Віденському університеті, звідки також був відрахований за організацію демонстрації проти політики уніатського митрополита, кардинала Сільвестра Сембратовича, побитого тухлими яйцями на головному вокзалі у Відні. Але все ж таки закінчив

Чернівецький університет, після чого захистив докторську дисертацію зі славістики під керівництвом проф. В. Ягича [4, 61].

Після цього Ю. Яворський виступав як публіцист на сторінках русофільських видань Галичини та як літературний критик. Через тиск з боку австрійської влади у 1904 році емігрував в Російську імперію, де мешкав в Києві. Під час Першої світової війни виступив прихильником входження Галичини, Буковини та Закарпаття до складу Російської імперії, ставши одним з засновників так званого «Карпаторуського визвольного комітету». Водночас займав пост доцента в Київському університеті, продовжуючи свої дослідження в галузі слов'янознавства. Після встановлення радянської влади був запрошений новим урядом на посаду голови кафедри слов'янознавства Воронежського університету, але відмовився через несприйняття більшовицької диктатури. Спочатку повернувся до Львова, де продовжував працювати в русофільських закладах, видав збірку віршів російською мовою. В 1925 році отримав запрошення до Слов'янського інституту в Празі, де і працював до самої смерті (помер у 1937 р.) [4, 61; 30, 108–112; 31, 107–113, 49, 432–433].

Потрібно звернути увагу на те, що Ю. Яворський довгі роки працював над збором та обробкою фольклору своєї рідної Галичини. Ще до еміграції в Росію він видав декілька невеличких етнографічних розвідок, у яких розглядав, переважно, російські культурні зв'язки з Галичиною. Але основна маса зібраного етнографічного матеріалу побачила світ у 1915 році у Києві як «Памятники галицко-русской народной словесности: Легенды. Сказки. Рассказы. Анекдоты». Це був лише перший том, але в передмові читача попереджували, що через «складні обставини» невідомо, коли вийде другий. Він взагалі не вийшов. Що сталося з зібраним Ю. Яворським матеріалом – невідомо. Всі матеріали, які увійшли в цей збірник, відображають особливості народної мови міста чи села, в якому вони були записані [2, 45–49].

Можливо, у 1892 та у 1897 роках Ю. Яворський перебував у селі Доброгостів на Дрогобиччині, де займався етнографічною роботою, звідки і писав листи І. Франку та відправляв їх з Дрогобича. Із листа від 15 січня 1892 р. Ю. Яворський пише: «Не знаю, можливо дивним для Вас буде моє прохання, адже я завзятий москвофіл, і звертаюся до Вас як до завзятого українофіла листом, не дивлячись на те, що в нас у богом покровительній Рутенії ці два поняття представлені на двох протилежних полюсах» [41, 467]. Як ми бачимо, що співпраця Юліана Яворського з Іваном Франком полягала у тому, що він намагався «перекинути місток» між ворожими таборами Галичини – «москвофільським» та «українофільським». Він зазначає, що «встановлення Китайської стіни між

москво- і українофілами... не є прийнятним оскільки вони обидві течії є радикалами, а особливо в цю хвилину, коли я знаходжусь під впливом свіжо прочитаних мною Ваших творів, й коли я просто захоплений чудовими, незрівняними Вашими працями: Воа constrictor, На дні, Борислав та ін., які є перлинами всієї нашої галицько-української літератури» [41, 468–469]. Кінцевою ж метою листа було прохання Ю. Яворського перекладати твори І. Франка російською мовою з подальшим їх друком у петроградському журналі «Север» та львівському «Бесіда», з якими він співпрацював [41, 470].

В наступному листі від 20 березня 1892 р. Ю. Яворський пише Івану Франку, що отримав від редакції «Бесіди» відповідь на свою пропозицію щодо вмісту на її сторінках російських перекладів творів І. Франка, зміст якого цитує: «Переклад творів Франка на російську мову і їх публікація у «Бесіди» не мають жодної логіки. Хто з Галичан захоче прочитати цей плід розуму з неросійським складом думки зможе це зробити в оригіналі ...» [42, 539–540]. Він не міг погодитися з такою думкою редакції, оскільки вважав, що «читачі «Бесіди» чи «Новового Галичанина» знають життя нашого народу або поверхнево (із особистого поміж ними перебування) або мабуть – із салонних чи лірично-ідеалістичних розповідей Гер. Аноніма, Бодака Музики, Ор. Авчіховського чи навіть самого Мончаловського..., до Ваших оповідань вони за своїм скупим баченням та сліпою партійною ненавистю – бояться навіть доторкнутися [42, 540–541]». Тому з бадьорістю Ю. Яворський запевняє І. Франка, що гурток української не засліпленої молоді протягом певного часу почне видання незалежного від жодних авторитетів журналу і буде мати за честь, якщо вчений удостоїть їх своїм співробітництвом. Закінчуючи лист, Ю. Яворський наголошує, що для «закордонного друку, а саме для Петроградського журналу «Север» – я підготовлюю «Воа constrictor», і маю велику надію, що не розчаруюсь у своїх сподіваннях так як з «Бесідою» [42, 542].

Через п'ять років І. Франко знову одержує два листи від Ю. Яворського з села Доброгостова поштової скриньки Дрогобича. Перший лист від 7 лютого 1897 р. прийшов до І. Франка разом із статтею, яка була поміщена в австрійському журналі «Народні новини». Також Ю. Яворський пише: «Тепер я написав іншу подібну статтю про громові блискавки, і хотів би її відіслати до журналу «Киевская Старина». Але так, як авторитет до українських редакцій дуже дошкульний, то я прошу Вас, Вельмишановний Іван Якович, зробити мені послугу і прислати на мене рекомендаційну карту у редакцію «Киевской Старины». Ви там в авторитетності» [43, 489–490]. Завершуючи лист, автор просить Івана Фран-

ка прислати йому поштою шостий випуск «Життя і слова» за 1896 рік, а також його «Наймичку – Шевченка» і повість про Варлаама: «Прошу Вас прислати мені ці дві книги, а також повідомте мене, скільки я повинен Вам за них заплатити... На даний час я перебуваю в селі і буду тут десь біля двох тижнів. Тому будьте такі добрі переадресувати все це для мене сюди» [43, 491–492]. З наступного листа від 8 березня 1897 р. дізнаємося, що І. Франко не надав великого значення попередньому проханню Ю. Яворського [44, 345], мабуть, через те, що саме в цей час брав участь у виборах до австрійського парламенту, де зазнав поразки – по окрузі Перемишль – Мостиська – Рудки – Самбір – Дрогобич – Підбуж [40, 20]. Про велику занятість вченого знав і сам Ю. Яворський, оскільки у листі писав: «Ви, мабуть, до того зайняті виборами, що не можете й хвилини вільного часу знайти для чого небудь іншого. Будучи захоплений автономією – повинен поки що відмовитися від задоволення отримати Вашу відповідь» [44, 346].

Ще одним дописувачем з Дрогобича до І. Франка був священник Кміт Полієвкт, який до 1907 р. був членом Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. У своєму листі від 8 березня 1904 р. К. Полієвкт пропонує І. Франку внести певні незначні корективи у статут НТШ [23, 129].

Від 1 жовтня 1904 р. Іван Франко через редакцію «Літературно-наукового вісника» отримав лист від невідомого автора (підписана криптонімом В. В.), зміст якої наступний: «Чи можемо спод[і]вати ся статії о котору ми просили, в Zeit'і? Дрогобичани що дня мене о то допитують ся» [3, 2–3]. Тут мова йде про громадсько-політичний та науково-мистецький тижневик «Die Zeit» (видавався у Відні в 1894–1904 рр.), в якому друкувалися твори Івана Франка. Можливо, автор листа був редактором якогось періодичного видання, який хотів зробити передрук однієї зі статей вченого, які були вміщені в цьому журналі.

Висновки. Підсумовуючи, зауважимо, що із поштової скриньки Дрогобича, Іван Франко отримав чимало кореспонденцій від місцевих й приїжджих літературознавців, журналістів та священників. Його кореспондентами були греко-католицький священник Іван Чапельський, поетеса Олена Грицай, журналіст «Gazety Naddniestrzańskiej» Адольф Інлендер, редактор «Gazety Naddniestrzańskiej» Едмунт Солецький, літературознавець Юліан Яворський, священник Кміт Полієвкт і один невідомий автор. В цілому, зміст дослідженої епістолярії є немало цікавим для дослідників як і біографії, так і громадсько-політичної та наукової діяльності Івана Франка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адресати з Дрогобича до Івана Франка / Упорядкування, передмова і коментарі Володимира Галика / Наук. ред. Леонід Тимошенко. – Дрогобич: Коло, 2011. – 308 с.
2. Аристов Ф. Ф. Юлиан Андреевич Яворский. К 40 летию его литературно-научной деятельности 1892–1932. – Окр. відб. «Временник» Ставрополю-Гийского института / Ф. Ф. Аристов. – Ленинград, 1932. – С. 45-49.
3. В. В. Лист до Редакції Л[ітературно]-Н[аукового] Вістника [І. Франка] від 1 жовтня [1]904 р. з м. Дрогобича / В. В. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1666. – С. 2–3.
4. Ваврик В. Р. Краткий очерк галицко-русской письменности / В. Р. Ваврик. – Лувен, 1973. – 79 с.
5. Горак Р. Дрогобич – місто юності Івана Франка: Книга-путівник / Роман Горак. – Х.: Майдан, 2011. – 272 с.
6. Горак Р. Друзі з Добрівлян / Роман Горак. – Львів: ЗУКЦ, 2010. – 200 с.
7. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. восьма. Роки страждань / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2007. – 546 с.
8. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. дев'ята. Катастрофа / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2008. – 480 с.
9. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. десята. Quo tendis / Р. Горак, Я. Гнатів. – Ч. 1. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2009. – 434 с.
10. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. десята. Quo tendis / Р. Горак, Я. Гнатів. – Ч. 2. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2009. – 360 с.
11. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. друга. Цілком нормальна школа / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавництво отців Василян «Місіонер», 2001. – 204 с.
12. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. п'ята. Не пора! / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2005. – 426 с.
13. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. перша. Рід Якова / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавництво отців Василян «Місіонер», 2000. – 232 с.
14. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. сьома. Протистояння / Роман Горак, Ярослав Гнатів. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2006. – 584 с.
15. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. третя. Гімназія / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавництво отців Василян «Місіонер», 2002. – 360 с.
16. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. четверта. Університет / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2004. – 472 с.
17. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. шоста. В поті чола / Р. Горак, Я. Гнатів. – Львів: Видавничий центр імені Івана Франка, 2005. – 532 с.
18. Грицай [Олена]. Лист до редакції «Зорі» [І. Франка] від 6 серпня 1885 р. з села Миха[й]левичі пошти м. Дрогобича / [Олена] Грицай. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1615. – С. 241-245.
19. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856-1886) / Ярослав Грицак. – К.: Критика, 2006. – 631 с.
20. Гузар З. Місто Івана Франка – Дрогобич / З. Гузар. – Дрогобич: видавець Сурма С., 2008. – 192 с.

21. Дем'ян Г. Таланти Бойківщини / Григорій Дем'ян. – Львів: Каменяр, 1991. – 325 с.
22. [Инлендер Адольф]. Записка до Франка І. на візитній картці з м. Дрогобича / [Адольф Инлендер]. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1630. – С. 359-360.
23. Кміт Полієвкт. Лист до І. Франка від 8 березня 1904 р. з м. Дрогобича / Молієвкт Кміт. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1621. – С. 129.
24. Мороз М. Нам пишуть. Рукою Івана Франка // Жовтень. Щомісячний літературно-мистецький та громадсько-політичний журнал спілки письменників України / М. Мороз. – Львів, 1989. – № 7 (537). – липень. – С. 133.
25. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / ДДПУ ім. І. Франка, істор. факультет / Наук. ред. Л. Тимошенко. – Дрогобич: Коло, 2009. – 320 с.
26. Охримович [Ксенофонт]. Лист до І. Франка від 23 липня 1884 р. з м. Дрогобича / [Ксенофонт] Охримович. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1603. – С. 223.
27. Пастух Р. Вулицями старого Дрогобича / Р. Пастух. – Львів: Каменяр, 1991. – 156 с.
28. Пастух Р. Дрогобич у прізвиськах, датах, подіях і фактах / Р. Пастух. – Дрогобич: Коло, 2002. – 144 с.
29. Пастух Р. Франкове свято в Добрівлянах / Р. Пастух // За вільну Україну +. – 2010. – 13 червня // <http://zvukraïne.lviv.mobi/?p=3631>.
30. Пашаєва Н. М. Очерки истории русского движения в Галичине XIX – XX вв. / Н. М. Пашаєва. – М.: Имперская традиция, 2007. – 192 с.
31. Пашаєва Н. М. Очерки истории русского движения в Галичине XIX – XX вв. / Гос. публ. ист. б-ка России / Н. М. Пашаєва. – М., 2001. – 201 с.
32. [Солецкий Едмунд Леон]. Листівка до І. Франка від 5 січня 1887 р. з м. Дрогобича / [Едмунд Леон Солецкий]. – І. Л. – Ф. 3. – спр. 1615. – С. 645–646.
33. Спомини Петра Берегуляка про Івана Франка // Упор. О. І. Дей. Іван Франко у спогадах сучасників. – Львів: Видавництво «Каменяр», 1972. – Кн. II. – С. 43–47.
34. Тельвак В. П. Дрогобич кінця XIX ст. у дзеркалі «Gazety Naddniestrzańskieje» / В. П. Тельвак // Літопис Бойківщини. – ЗСА-Канада-Україна, 2010. – Ч. 2/79 (90). – С. 80–89.
35. Франко І. «Gazeta Naddniestrzańska» о колонізації Русі» / І. Франко // Діло. – Львів, 1884. – Ч. 104. – С. 2.
36. Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. / І. Франко. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – 767 с.
37. Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. / І. Франко. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 49. – 811 с.
38. Франко І. Нарис з історії українсько-руської літератури до 1890 р. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. – К.: Наукова думка, 1984. – Т. 41. – С. 194–470.
39. Чапельський Іван. Лист до І. Франка від 16 липня [1884] р. з м. Дрогобича Іван Чапельський. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1619. – С. 49-50.
40. Шалата М. Свята великість поета / М. Шалата // Вибрані твори Івана Франка: В 3-х т. Т. 1: Поезії, поеми. 2-е вид. доп./ Ред. колегія: Скотний В. Г. та ін. – Дрогобич: Коло, 2005. – С. 7–83.

41. Яворський Ю. Лист до І. Франка від 15 січня 1892 р. з с. Доброгостів пошти м. Дрогобича / Ю. Яворський. – ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1607. – С. 467–470.
42. Яворський Ю. Лист до І. Франка від 20 березня 1892 р. з с. Доброгостів пошти Дрогобича / Ю. Яворський. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1607. – С. 539–542.
43. Яворський Ю. Лист до І. Франка від 7 лютого 1897 р. з с. Доброгостів пошти м. Дрогобича / Ю. Яворський. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1635. – С. 489–492.
44. Яворський Ю. Лист до І. Франка від 8 березня 1897 р. з с. Доброгостів пошти м. Дрогобича / Ю. Яворський. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1610. – С. 345–346.
45. «Gazeta Naddniestrzańska». Листівка до І. Франка від 19 листопада 1886 р. з м. Дрогобича / «Gazeta Naddniestrzańska». – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1615. – С. 603–604.
46. Blazejowski D. Historical Schematism of the Eparchy of Peremyśl and Apostolic Administration of Lemkivshchyna (1828-1939) / D. Blazejowski. – Львів, 1995. – 1008 с.
47. El. Do Iwana F. We Lwowie / El. // Gazeta Naddniestrzańska. – 1885. – № 19. – S. 6.
48. [Solecki E.] Kolonizacja Rusi / [E. Solecki] // Gazeta Naddniestrzańska. – 1884. – №14. – S. 2.
49. Tichy F. Julian Javorskij / F.Tichy. – Bratislava, 1937. – 450 s.
50. [Franko I.] [Solecki E-L.] / [I. Franko] // Kurjer Lwowski. – Lwów, 1896. – nr. 60. – 29 lutego. – S. 4.

УДК 94(477.83)

Микола ГАЛІВ,
м. Дрогобич

ШКІЛЬНИЦТВО СЕЛА ЛУЖОК ДОЛІШНІЙ (XIX – ПОЧАТОК XX ст.)

У статті проаналізовано розвиток шкільної освіти с. Лужок Долішній протягом XIX – початку XX ст., зокрема визначено основні етапи розвитку шкільництва в селі окресленого періоду, охарактеризовано особистісний склад педагогічних кадрів, окреслено чисельність та фреквенцію учнівського контингенту, досліджено зміст навчально-виховного процесу в школі, розкрито рівень матеріального забезпечення освітнього осередку.

Ключові слова: школа, вчителі, учні, навчання, Лужок Долішній (XIX – поч. XX ст.)

Haliv M. The schooling of village Luzhok Dolishnyi (XIX – early XX century). The article examines the development of school of village Luzhok Dolishnyi during the XIX – early XX century, including the main stages of schooling in the village above mentioned period, characterized by personal staff of teachers, outlines the number